
SCHINDLER Rózsa

A Szakképzési Kollégium kerekasztal beszélgetése az Ágazati Képzési Tanácsokról¹

A gazdaságfejlesztésre kidolgozott kormányzati dokumentumok célrendszerében megfogalmazott elvek szerint átalakult a szakképzés rendszere, új oktatási és intézményi struktúrában folytatódik a szakmai oktatás. Az új szabályozási rendszer nemcsak strukturális reformot, hanem a tartalomszabályozásban, módszertani megoldásokban is újat követelt.

2021-ben a bekövetkezett szakképzési-felnőttképzést érintő jelentős jogszabályi, valamint tartalmi és szervezeti változások sok kérdést vetettek fel, gyakorlati megvalósulás/megvalósítás során sok kérdést hoztak felszínre, ezért a 2023-as évben is folytatjuk a Magyar Pedagógiai Társaság Szakképzési Kollégiumának keretében „Beszélgetések a szakképzésről” címmel kéthavonta megrendezendő online programsorozatot. A programsorozatban feldolgozott témákkal célunk, hogy az elmúlt években lezajlott, az oktatási kormányzat által a szakképzésben bevezetett radikális változásaihoz/változtatásaihoz a szakmai közösségek által birtokolt, a köznevelés rendszerétől elkülönült szakképzési rendszer működését markánsan befolyásoló szakmai területre kiterjedően tapasztalati tudással és tudásmegosztással hozzájáruljon. Ezért a szakképzés jelenlegi rendszerét meghatározó legfontosabb elemeiről témablokkokba rendezve kívántuk az elméletet és az azt megvalósító gyakorlatot elemezni, körül járni a cél érdekében, azaz, hogy a szélesebb szakmai közvélemény tájékoztatásához és aktivizálásához hozzájáruljon, információt közvetítsen a szakképzés/felnőttképzés helyzetéről, eszmét cseréljen a szakma iránt elkötelezettséget érző szakemberekkel az aktuális szakmapedagógiai kérdésekről.

Az MPT Szakképzési Kollégium programsorozatának keretében az új fogalmak rendszerében vizsgáltuk a szakmára felkészítő szakmai oktatás és szakképesítés megszerzésére felkészítő szakmai képzés viszonyát, a kimenet felőli szakmatervezés előnyeit és nehézségeit, az új szabályozás által kikényszerített tartalmi és oktatásszervezési változások sorát. Vizsgáltuk és elemeztük van-e esély a szakmódszertani megújulásra, azaz a szabályzó dokumentumok tanulási eredményt vizsgáló módszeren alapuló megközelítésére. Az elmélet és gyakorlat szigorú és lokális szétválasztását preferáló régi rendszert felváltó duális szakképzési rendszer a gazdaság szereplőinek kényszer, vagy lehetőség a megnövekedett felelősség mellett. A struktúrát és szakmódszertani novumok mellett megvizsgáltuk a két meghatározó résztvevő szerepét is, azaz azt is, hogy pedagógus-e az oktató, illetve a szakképzésben tanulók oldaláról vizsgáltuk, hogy diáklétükre hogyan hat a rendszerben lezajló markáns, sok területet érintő változás.

Az egyházak intézményfenntartói szerepének, az elmúlt években kialakult jó gyakorlatának megismerése a szakképzési rendszer más színterének világába adott lehetőséget bepillantani.

Programjainkra jellemző volt, hogy rövid expozékat követően élénk interaktív beszélgetés, véleménycsere alakult ki. A visszajelzések alapján ez a forma hozzájárult a szélesebb szakmai közvélemény tájékoztatásához és aktivizálásához. Ezt a metódust követjük ez évben is.

A 60 fő részvételével (24 fő személyesen, 36 fő online) megrendezett 2023-as évindító programját a duális szakképzés megvalósításában jelentős szerepet vállaló, a szakképzés együttműködési rendszerének egyik meghatározó szereplője, az Ágazati Készségtanácsoknak, mint a szakképzés tartalmi szerkezetének folyamatos fejlesztését és korszerűsítését, a munkaerő-piaci igények és a képzési kínálat összehangolásáért felelős irányító szervezet megismerésének lehetősége adta. Az ÁKT-k általános feladatainak megismerése után, az ÁKT és a gazdasági szereplők kapcsolatát ismerhettük meg. A bevezető gondolatokat az ÁKT és a szakképző intézmények kapcsolatának vizsgálata zárta.

---

¹ Beszámoló a Magyar Pedagógiai Társaság Szakképzési Kollégiuma által szervezett „Beszélgetések a szakképzésről” című programsorozat 2023. március 30-án a BME Műszaki Pedagógiai Tanszékén megtartott rendezvényéről

A kerekasztal megbeszélés résztvevői voltak:

- Vörös-Gubicza Zsannett, a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara oktatási és képzési igazgató,
- Kocsis Zoltán, Specializált Gép-és járműgyártás ÁKT elnök, (AUDI HUNGARIA Zrt. szak- és továbbképzési vezető),
- László Gábor, Kereskedelem ÁKT elnök, (TESCO Akadémia Képzési és fejlesztési Kft. oktató-projektmenedzser),
- Mezriczky Attila, Elektronika és elektrotechnika ÁKT elnök, (Robert Bosch Elektronika Kft. műszaki középfokú képzés szakmai vezető),
- Reményi Gábor, Elektronika és elektrotechnika ÁKT tagja (NI Hungary Software és Hardware Gyártó Kft programmenedzser) és
- Kulcsár Szilvia, Székesfehérvári Szakképzési Centrum kancellár.

A beszélgetést **Benedek András** az MPT Szakképzési Kollégiumának elnöke vezette.

Az MKIK képzési és oktatási igazgatója, **Vörös-Gubicza Zsannett** egy kisfilm lejátszásával szemléletesen mutatta be az ágazati készségtanácsok általános feladatait, mivel az ÁKT-k működésének koordinálását a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara végzi és gondoskodik a működési feltételek biztosításáról.

A szakképzési törvény által létrehozott és 2020-ban aktivizálódó tanácsok létrehozásának célja a szakképzés és felnőttképzés tartalmi szerkezetének fejlesztésére, korszerűsítésére tett javaslat megfogalmazása, közvetítése. E cél megvalósulása úgy valósulhat meg, hogy a szakképzés és felnőttképzés jövőbeni fejlesztésben a vállalatok nagyobb szerepet kapnak.

Nemzeti, ágazati és területi szinten a versenyképes tudás elterjesztése és a képzési rendszerek hatékonyabb működése érdekében a gazdasági szervezetek együttműködnek. Az ágazati készségtanácsokban jelenleg 350 cég vesz részt. Feladatuk, hogy a kijelölt ágazat kis-, közép- és nagyvállalatok képviselőinek részvételével saját ágazatukban figyelemmel kísérjék a gazdasági, munkaerő-piaci és technikai-technológiai folyamatok változásait, gondoskodjanak azok szabályzó dokumentumokban való megjelenéséről, a tartalmi szabályzó dokumentumok (képzési kimeneti követelmények, programkövetelmények) módosításáról, korszerűsítéséről, többek között javaslatot tegyenek a szakmajegyzék, ágazati alapoktatás szakmai tartalmára. Annak érdekében, hogy e folyamatos fejlesztési, korszerűsítési feladatát teljesíteni tudja, a szakképzés rövid és hosszú távú fejlesztési irányainak, céljainak tervezése, meghatározása érdekében gazdasági trendelemzést, előrejelzést kell készítenie. Természetes igény az, hogy a megfogalmazott javaslatok, gondok, problémák, jó gyakorlatok eljussanak a döntéshozókhoz. Ezt biztosítandó Ágazati Szakképzési Monitoring rendszert működtet az MKIK, ami a rapid szakképzési reform egyes meghatározó elemeinek utókövetését célozzák és a „finomhangolást” hivatottak szolgálni. Ennek a rendszernek öt

eleme van, mely a pályorientációt, az ágazati alapvizsgát, a szakirányú oktatást, a szakmai vizsgát és a munkaerőpiacot vizsgálja folyamatosan.

Az ágazati készségtanácsok mintájára a szakképzés eredményorientált tervezhetősége érdekében, a területi szempontok, munkaerő-piaci információk, az egyes megyék, régiók ágazati információi eljussanak a döntéshozókhoz, irányítókhoz, az MKIK a területi kamarák hatáskörébe utalta a megyei munkaerő-piaci kerekasztalok létrehozását és működtetését. A megyei munkaerő-piaci kerekasztalok és a megye húzóágazataiban létrehozott ágazati munkacsoportok kiemelt célja, a helyi gazdasági fejlődés irányainak megfelelő szakképzés és felnőttképzés munkaerő-piaci relevanciájának erősítését hivatott szolgálni.

Az ágazati készségtanácsok szervezetének, céljainak és működésének általános bemutatása után három (egyes megyék stratégiai ágazataiként szereplő) ágazati készségtanács bemutatása következett. A specializált gép- és járműgyártás ágazati készségtanácsának elnöke, **Kocsis Zoltán**, aki az AUDI HUNGARIA Zrt. szak- és továbbképzési vezetője elmondta, hogy a 21 tagú ÁKT tagjai között duális képzésben jelentős szerepet vállaló, jellemzően német tulajdonú cégek (Siemens Mercedes-Benz, Bosch, Opel) képviselői vesznek részt. Az ÁKT gazdasági szereplőinek tevékenységi köre igen szerteágazó, úgymint a gépjármű-, komponens- alkatrész-szerszám- szerkezetgyártás, ipari rendszerek fejlesztése és gyártása, gépjárműjavítás, szerelés, oktatás, képzés, szolgáltatás. A magyarországi gazdasági struktúrában nagy szerepet játszó gépjárműgyártás új technológiákat honosított meg az országban, emiatt is fontos a munkaerőpiacról hiányzó kompetenciák feltérképezése, bevitele a szakképzési rendszerbe. Ebből kiindulva fogalmazták meg az ágazati készségtanács legfontosabb feladatait:

- a szakképzés szabályozásának és gyakorlatának, a képzési rendszer alakulásának naprakész követése,
- a szakképzési szerkezet fejlesztésének, a gazdaság, munkaerő-piaci, technikai-technológiai folyamatok folyamatos figyelése az ágazaton belül, ennek megjelenítése a tartalmi szabályzó dokumentumokban.

Befejezőképpen az ágazathoz tartozó szakmák kompetenciaterületeit foglalta össze, amit az alábbi slide is mutat.

Speciális Gép- és Járműgyártás

AZ ÁGAZATHOZ TARTOZÓ SZAKMÁK KOMPETENCIATERÜLET SZERINT

	JÁRMŰTECHNIKA	JÁRMŰTECHNOLÓGIA	AUTOMATIZÁLÁS/KARBANTARTÁS
ISKOLAI SZAKKÉPZŐ KÉPZÉS	<ul style="list-style-type: none"> Autógyártó Gépjármű-mechatronikus Hibrid és elektromos gépjármű-mechatronikus 	<ul style="list-style-type: none"> Fémszerkezetfelület-bevonó Járműfényező Járműkarosszéria-előkészítő, felületbevonó Karosszérialakatos 	<ul style="list-style-type: none"> Gyártósori gépbeállító Mechatronikus karbantartó
TECHNIKUMI KÉPZÉS	<ul style="list-style-type: none"> Gépjármű-mechatronikai technikus Alternatív járműhajtási technikus 		<ul style="list-style-type: none"> Mechatronikai technikus Ipari szerviztechnikus Járműipari karbantartó technikus

INTERIAL

SPECIALIZÁLT GÉP- ÉS JÁRMŰGYÁRTÁS KÉSZSÉGTANÁCS

Kocsis Zoltán a tevékenységi terület bemutatásakor említette, hogy abból hiányzik a kereskedelem. Ennek oka, hogy azzal egy külön ágazat foglalkozik. **László Gábor**, Kereskedelem ÁKT elnöke, a TESCO Akadémia Képzési és fejlesztési Kft. oktató-projektmenedzsere és több megyei munkacsoportnak is tagja, mutatta be ennek az ÁKT-nak a működését. Elmondta, hogy a legnagyobb kihívást a tartalmi szabályzó dokumentumok előállítását jelentette. Ugyanis nemcsak a módszertani nívó, hanem az új szakmák (kereskedő és eladó helyett kereskedelmi értékesítő és kereskedőwebáruházi technikus) tartalmi meghatározása, a tudás megszerzése és annak módszere is paradigmaváltást követelt az ágazat- és vállalatspecifikus dokumentumok előállításakor. Kiemelte, hogy ezeket a dokumentumokat a duális képzőhely és az iskola szoros együttműködésével kell megalkotni, a teljesítendő óraszámok szakmai érdekek mentén megvalósuló, de érdekvezérelt alku mentén jöhetnek létre. A hatékony együttműködésre való törekvést az is mutatja, hogy tavalyi évben 69, az idei évben már 98 iskolával van kapcsolatuk. Problémaként vetette fel, hogy a megfelelés kényszere a kis- és középvállalatok és nagy áruházi láncok részéről egyaránt jelentkezik, addig a kkv vs. nagyvállalatok aránya 20-80 % a kedvezőbb 60-40 % helyett. Az előadó egy táblázatban foglalta össze, hogy mit jelent számukra az új szakképzési törvény:

AKTI Kereskedelmi és szolgáltatási ágazati képzési tanács

Az Új szakképzési törvény, mit jelent a számunkra?

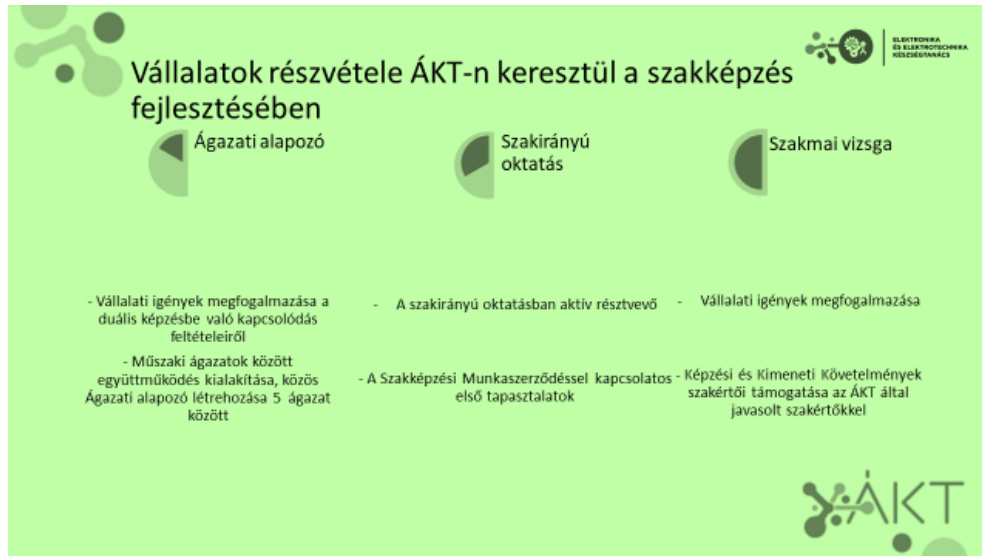
2019. évi LXXX. Törvény a szakképzésről
és a
12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet alapján terveztünk

- Új szakmák:
- Kereskedelmi értékesítő,
- Kereskedő webáruházi technikus,
- Új kamarai nyilvántartásba vételi eljárás
- PTT,
- KKK,
- MT,
- Óraháló,
- Képzési program,
- Ágazati alapvizsga,
- Szakképzési munkaszerződés,
- Fizetés,
- Cafeteria,
- KAMSZER,
- GYOK képzés
- Elméleti tanítás is szükséges

A felsorolásból ki kell emelni a szakképzési munkaszerződés és ennek következményeként jelentkező további elemeket (cafeteria, munkabér), az ágazati alapvizsga helyét, meghatározó szerepét, a duális képzőhely személyi feltételeinek biztosítását, melyet a kamara a gyakorlati oktatóképzés megszervezésével igyekszik segíteni.

Az elektronika és elektrotechnika készségtanács két szakmaterületet képvisel, az elektronikát és az elektrotechnikát. Ennek az ÁKT-nak az elnöke és egy tagja is képviseltette magát a rendezvényen. **Mezriczky Attila** elnök, a Robert Bosch Elektronika Kft. műszaki középfokú képzés szakmai vezetője, elmondta, hogy a 16 fős ÁKT tagok kétharmada vállalatot (közülük 9 nagyvállalatot) képvisel (Baker Hughes Hungary, NI Hungary, E.ON, MVM, Robert Bosch, Electrolux Lehel, stb). Összetétele rendkívül sajátos, mivel megjelenik a gyártói oldal mellett az energiaszolgáltatói oldal, és az erőművi és installáció oldalról is vannak szereplők, azaz az elektronikai vállalatok döntően gyártók és szolgáltatók, míg az elektrotechnika területén áramszolgáltatással, villamoshálózatokkal, erőművekkel, villamosipari kivitelezéssel, szereléstechnikával, villamos gépekkel, hajtásokkal foglalkozó gyártó, kivitelező, szolgáltató kis-, közép- és nagyvállalatok vesznek részt a munkában.

Nagyon jó az együttműködés a cégekkel és az állandó meghívottként tanácskozási joggal jelen levőkkel, más ÁKT képviselőkkel, (többek között az Audi Hungária mint a Specializált gép-és járműgyártás ÁKT, Némak Győr, mint a gépészet ÁKT), Festo-AM Gyártó Kft., BMW Manufacturing, MVM Paks, Mátrai Erőmű szakembereivel. Elmondható, hogy itt is mindegyik cég duális képzőhelyként is működik, tehát szakirányú oktatásnak színhelye. Az előadó felhívta a figyelmet azokra a készségekre, képességekre, amelyek a fokozott automatizálás, robotizálás, új műszaki inspirációk okán új hard- és soft skillként jelennek meg és a munkaerőpiac kihívásaiént fogalmazzuk meg azokat. Befejezésül a kimenet (szakmai vizsga) oldaláról mutatta be az ÁKT beavatkozási lehetőségeit a szakképzés fejlesztésében.

A szakmai vizsga, a szakirányú oktatás és ennek bemeneti feltételeként megjelenő ágazati alapvizsga minőségbiztosított működtetése, azaz a szakmai oktatás egésze ad feladatot az ágazati készségtanácsoknak. Nagyon fontos kiemelni az ábrán is megjelenített ágazati készségtanácsok közötti szoros együttműködést. Az ágazati alapvizsga a vállalati igények megjelenítése mellett a duális képzésbe való bekapcsolódás birtokolt feltételeit kell, hogy felvonultassa, az ágazatok közötti közös alapudástartalom kimunkálását igényli a tartalmi redundancia kivédése, az esetleges pályakorrekció, átjárhatóság és beszámíthatóság érdekében. Az elektronika és elektrotechnika ágazati készségtanács négy másik ágazati készségtanáccsal dolgozik együtt 45 szakma közös „Műszaki alapozó képzés”-ének megvalósítása érdekében. **Reményi Gábor**, aki az NI Hungary Software és Hardware Gyártó Kft programmenedzsere (Educational & Industry Relations Program Manager, National Instruments Hungary HR Talent Acquisition, MFG Engineering) ugyanennek a készségtanácsnak a tagja és szakértője az „éles” helyzetet hozta beszámolójával. A 2001 óta Magyarországon működő teljes mértékben amerikai tulajdonú vállalat számítógép alapú teszterek gyártásával foglalkozik. Vállalatának a szakmai oktatásban vállalt általános szerepét a duális partneri viszonyban, a tartalmi szabályzó dokumentumok előállításában (saját fejlesztésű tankönyvek, képzési kimeneti követelmények, programtantervek), szakirányú oktatásban való részvételben, vizsga feladatok fejlesztésében fogalmazta meg. A vállaltnál alkalmazott speciális duális képzési tematikát mutatja az alábbi ábra:

ni ni.com

Duális képzési tematika az NI tanműhelyében

Általánosan a képzésről:

- 11-12-13. évfolyamot 3 éves szakirányú képzésben saját vállalati tanműhelyben tölti, mint NI munkavállaló
- Elektronikai technikusokat képezünk
- 10-12 fős évfolyam
- 100.000 ft. bruttó bér, 10.000 ft. cafeteria

11. Évfolyam

- Heti 2 nap – 14 óra, elmélet és gyakorlat is nálunk lesz
- Elméleti és gyakorlati feladatsorok fognak készülni, lefedve a tanévet
- Külső oktatók bevonása

12. Évfolyam

- Heti 2 nap – 14 óra, elmélet és gyakorlat is nálunk lesz
- Elméleti és gyakorlati feladatsorok fognak készülni, lefedve a tanévet
- Külső oktatók bevonása

13. Évfolyam

- Heti akár 5 napot is a cégnél tölthetnek
- naponta 8 órát, már nem a tanműhelyben, hanem technikusok mellett
- elmélet és gyakorlat is nálunk lesz

Az eddigiekben az ágazati készségtanácsok létrehozásának célját, általános feladatait, vizsgáltuk az irányító, működtető MKIK oldaláról, majd képet kaptunk három ágazati készségtanács munkájáról, speciális tevékenységrendszeréről. Úgy gondoljuk, hogy akkor lesz teljes a készségtanácsok bemutatása, ha azt is vizsgáljuk, hogy a szakképző intézmények és a szakképzési centrumok viszonya hogyan jellemezhető. Erre a kérdésre **Kulcsár Szilvia** kereste a választ, aki a Székesfehérvári Szakképzési Centrum kancellárja, előzőleg főigazgatója, jelenleg a Kreatív készségtanács állandó meghívottja. Így több szerepből is van lehetősége képet alkotni. A helyzetéből adódóan mégis azt választotta, hogy megkérdezi kollégáit, az oktatókat, hogy ők hogyan látják az ÁKT munkáját, érzékelik-e azok működésének hatását. Jellemző, hogy a duális partnernél folyó munka során van lehetőségük véleménynyilvánításra, a kamarák is fogadják észrevételeiket, a szakértők, az ÁKT tag duális partnerek közvetlenül is közvetíthetik az elvárásokat, véleményeket, javaslatokat. Kancellár asszony két kapcsolódási („támaszkodási”) ponton, nevezetesen az ágazati alapozó oktatás, a szakirányú oktatás és szakmai vizsga oldaláról vizsgálta tovább a lehetőségeket. Az oktatók véleménye szerint a szakképzésben zajló folyamatos változásoknak ők elszenvedői. Ennek oka, hogy „miért”-jeikre nem érkezik válasz. Például: mi a munkaerő-piaci indoka annak, hogy a gépészet, specializált gép- és járműgyártás, elektronika és elektrotechnika ágazatokban az ágazati alapoktatás közös? (A mai rendezvényen ennek magyarázatát megkaptuk!) Pozitívan értékeli viszont a duális partnerekkel kivitelezett közös projektekben és az ágazati alapvizsgán való részvétel lehetőségét. A szakirányú oktatás és szakmai vizsga terepeit vizsgálva itt is megfogalmazódik munkatörvénykönyv hatálya alatt köttetendő szakképzési munkaszerződés miatti diszharmonikus viszony, oktató mint munkavállaló és tanuló mint munkavállaló viszonylatban. Az oktatók is érzik és tudják, hogy a duális partner vállalatnál megvalósuló oktatói szupervízióra nagy szükség lenne, hisz csak akkor tudják a vállaltspecifikus igényeket közvetíteni, ha ők is ismerik azokat. Befejezésül a „Kell-e közvetlen kapcsolat az ÁKT-k és az iskolák közötti” kérdésre kerestük a választ:

KELL-E KÖZVETLEN KAPCSOLAT AZ ÁKT-K ÉS AZ ISKOLÁK KÖZÖTT?

- Az ÁKT-ban vannak delegált tagok – a képviselőt adott
- Az ÁKT-k működésének nagyobb láthatósága segítheti a megértést – találkozás ÁKT tagokkal
- Helyi kamarákon keresztül a kapcsolat szélesíthető?

Általános válaszként elfogadható, hogy a megyei ágazati munkacsoportok működtetése sikeres. A lokális problémák, sikerek megtárgyalása sokat segíthet. A megyénkénti stratégiai öt ágazat kiemelése viszont szűkíti a lehetőségeket, ugyanis felmerül a kérdés, hogy mi lesz a többi ágazattal. A megyei munkaerő-piaci munkacsoportok ágazati bővítése lenne célszerű.

A prezentációkat követően kérdések, vélemények, kiegészítések megfogalmazására került sor.

Az ÁKT feladatainak kiterjesztése: jövőbe mutató trendek megfogalmazása, új szakképesítésekre javaslat, munkaerőpiaci, munkavállalói soft skill-ek keretrendszerének kialakítása, duális partneri hálózat fejlesztése.

A közös alapozó oktatás szükségessége: PIAAC felmérés, mely azokat az alapvető képességeket méri, amelyek az információk megtalálásához, összegyűjtéséhez, felhasználásához és értékeléséhez, a tanuláshoz és a másokkal való kommunikációhoz szükségesek kimutatta, hogy a szakmatanuláshoz alapvetően szükséges problémamegoldó képesség a szakmunkástanulóknál gyengébb, mint az általános iskolát végzeteknél, és a szövegértési kompetencia inkább függ a szociális és családi háttértől, mint az iskolai rendszerű képzéstől. Ezért ezeknek az alapképességeknek a birtoklása a sikeres szakmatanulás záloga. Kezdeményezés: SZFSZC-nél Ágazati Képző Központ: mentor tanárok közreműködésével az előbb hiányolt alapképességek fejlesztése.

SNI/BTMN tanulók integrált szakképzésben való részvételének lehetősége: az ÁKT elkötelezett a probléma megoldása iránt, de a speciális törvényi szabályzók (speciális képzési programok, speciális finanszírozási feltételek) által támasztott feltételek jelenleg nem kedveznek ennek a fejlesztésnek. A valós munkaerőpiaci igények felmérése után ehhez a képzés (különösen a részszakképesítés) megfeleltetése.

Általánosan elfogadott megállapítás, hogy az integráltan oktatott SNI, BTMN tanulók esetében a tanulók egy része úgy kerül be a szakképzésbe, hogy a szülők eltitkolják a tanuló képességéről készült szakértői véleményt annak érdekében, hogy a tanuló mindenképpen bekerüljön a képzésbe... ami később sok gondot okozhat.

Vannak „rugalmas tanulási utak”, amelyek a lemorzsolódást hivatottak megakadályozni, csökkenteni: Dobbantó program, Műhelyiskola, Orientációs évfolyam.

A miben, milyen területen látják az ÁKT-k fejlesztését, fejlődési lehetőségét, az érintettek a kérdésre az alábbi válaszok adták:

- a technikai fejlődés képzésbe integrálása,
- a vállalati tanműhelyi oktatás erősítése,
- a duális képzés fogalmának, jellemzőinek tudatosítása,
- nyitás a felnőttképzés felé,
- továbbképzési rendszer kialakítása,
- ágazati a szakképzésfejlesztés,
- szakértői rendszer kialakítása, vállalati szakemberek bekapcsolása,
- átjárhatóság, átképzés, felsőoktatás → együttműködés.